

Státy mezi Kaspickým mořem a Čínou (Kazachstán, Kyrgyzstán a Tádžikistán), které byly dříve odděleny, jsou tím významně ovlivněny. Přes toto území vedla hedvábná Evropa hedvábná a koření z Číny.

Obr. 3 – Státy centrální Asie

Přírodní podmínky

Od Kaspické nížiny směrem na východ se zvyšuje terén až k pohoří Pamír („Střecha světa“) a Ťan-Šan („Nebeské hory“). K významným vodním tokům řadíme Irtyš. Bezodtoké Aralské jezero (→ obr. 4) zásobují vodou Syrdarja a Amudarja, dále jsou zde jezera Balchaš a Issyk-kul. Vlivem kontinentálního (vnitrozemského) podnebí mírného pásu se v této oblasti střídají roční období s velkými teplotními rozdíly. Od západu ubývá srážek, a proto zde převládají stepi (travnaté oblasti s nedostatkem srážek). Ze zvířat zde žijí především kopytníci ve stádech (sajga tatarská) a osli, z hlodavců syseľ a zajíc, z šelem vlk a kočka stepní, z ptáků orel stepní. Stepi postupně přecházejí v pouště a polopouště (Karakum a Kyzylkum), kde život je soustředěn do oblastí s podzemní vodou (oáz).

Obyvatelstvo

Vliv Sovětského svazu poznáme např. podle toho, že jako úřední jazyk se používá ruština. Státy jsou sice národnostní, ale s významnou ruskou menšinou. Dalším dokladem může být náboženská struktura. Státy centrální Asie vyznávají islám, ale ruská menšina se hlásí k pravosláví.

Hospodářství

Hospodářsky jsou orientovány státy centrální Asie na Ruskou federaci a Čínu. Jejich ekonomiky řadíme mezi rozvojové, soustředící se především na těžbu uranu (Kazachstán má 21 % světových zásob), ropy, zemního plynu, černého i hnědého uhlí, železné rudy a zlata. V zemědělství dominuje Kazachstán se svými obilnicemi a bavlníkovými plantážemi (→ obr. 5). Směrem na východ roste význam pastevectví koz a ovcí ve stepích (→ obr. 6).

Cestovní ruch

Země střední Asie mohou nabídnout nepoškozenou přírodu, stepi, pouště a památky Hedvábné cesty (města Samarkand a Merv). I přes velký potenciál je turismus spíše individuální.

ASIE

Zajímavosti střední Asie

Kazachstán je 9. největším státem světa. Má velké zásoby nerostných surovin a vynikající podmínky pro pěstování obilí a bavlny.

Obr. 7 – Kosmodrom Bajkonur

Obilí je pěstováno na rozsáhlých stepích, které se nazývají **celiny**. Sídli zde vesmírné středisko **Bajkonur** (→ obr. 7), odkud Ruská federace řídí vesmírný program. K dalším zajímavostem patří **Semipalatský jaderný polygon**, kde byly testovány jaderné zbraně. Dodnes má oblast problém s radioaktivitou, i když zkoušky byly zastaveny v roce 1991.

Obr. 11 – Perziánová kožešina

Kyrgyzstán a Tádžikistán mají krásnou přírodu, ale také velmi drsnou. Mnoho obyvatel žije jako kočovníci a pastevci.

V **Uzbekistánu** se dochovalo mnoho zastávek hedvábné stezky, např. město **Samarkand**. Dokladem jeho významu je mnoho památek, k nejvýznamnějším patří **Timurovo mauzoleum** (→ obr. 8).

K zajímavostem **Turkmenistánu** patří např. poušť **Karakum**, nazývaná „Černé písky“. Ovšem nikoliv kvůli barvě písku, ale kvůli keřům sauxalu (→ obr. 9), které tvoří velká temná prostranství. V hlavním městě **Ašchabad** najdeme v muzeu největší koberec na světě (194 m²). Za éry Sovětského svazu byl vybudován **Karakumský kanál**, nejdelší zavlažovací kanál na světě (1 375 km). Odvádí vodu z řeky Amudarja a zapřičiňuje vysychání Aralského jezera (→ obr. 10). Vyrábí se zde **perzián** (→ obr. 11), ovčí kožešina vyráběná z jehňat **karakumských ovcí** (→ obr. 12). Kožešina má strukturu uzavřených závitků a vyrábí se z ní velmi drahé kožičky (→ obr. 11).

Věděli jste, že...?

- V Kazachstánu sídlí ruské vesmírné středisko Bajkonur. Odtud odstartovala do vesmíru první umělá družice Sputnik a v roce 1961 také první člověk, Jurij Gagarin, v kosmické lodi Vostok 1. Čína a Rusko si kosmodrom Bajkonur od Kazachstánu pronajímají.
- Kyrgyzstán je jedinou zemí bývalých zemí SSSR s fungující americkou i ruskou základnou.

Otázky k opakování

1. Proč se v islámských zemích chovají ovce a kozy?
Odpověď zdůvodni.
2. Na čem mají založenou ekonomiku země střední Asie? Odpověď zdůvodni.
3. Co víš o Aralském jezeře?
4. Vytvoř nabídku cestovní kanceláře pro návštěvu centrální Asie. Proč tam jet?

Obr. 8 – Timurovo mauzoleum, Samarkand